

Algemene zaakgegevens

Kenmerk : -
Zaak : Iimei-blocking
Betreft : Fenomeenonderzoek
Ten behoeve van : Landelijke beeldvorming en beïnvloeding
Opgemaakt op : Juni 2011
Rapporteurs : Afdeling Tegenhouden, Divisie recherche Politie Utrecht

Aanleiding

Al jaren is er landelijk een stijgende trend in diefstallen en vermissingen van mobiele telefoons (gsm's) waarneembaar. Werd er in 2004 bij de gezamenlijke telecomproviders melding gemaakt van circa 250.000 verdwenen gsm's, in 2010 is dit aantal gestegen tot circa 800.000. Er is hierbij sprake van een trend die er op duidt dat er een grote afzetmarkt is voor gestolen gsm's. Deze trend wordt zichtbaar als we kijken naar aantallen oplichtingen, helingfeiten en de spectaculaire groei van het aantal bedrijven die zich bezighouden met (deel)aspecten van de telecommarkt, zoals: telecomproviders en dienstenaanbieders, verkooppunten, internetwinkels, standjes op zwarte markten, inkopers van gebruikte telefoons, verwijderaars van simlocks.

Er is in ons land een grote afzetmarkt ontstaan voor "goedkope" mobiele telefoons waarvan onduidelijk is uit welke bron ze afkomstig zijn. Zolang de nieuwste modellen goedkoop kunnen worden aangeboden en probleemloos functioneren op de bestaande netwerken, zal dit fenomeen blijven bestaan. Per jaar worden in de politiesystemen 'slechts' circa 30.000 GSM's aangegeven als gestolen of vermist. Dit wordt veroorzaakt doordat het merendeel van de GSM's niet verzekerd is en men de gang naar het politiebureau daarom niet maakt.¹

Op dit moment zien we dat criminelen de mobiele telefoon in toenemende mate interessant vinden als een makkelijk verkrijgbaar en snel verhandelbaar object. Dit uit zich in een stijging van het aantal diefstallen van GSM's en ook in een toenemend aantal overvallen en ramkraken op telecomwinkels en transporteurs van telecomapparatuur. Grof geweld wordt hierbij niet geschuwd². Het geweld dat gepaard gaat met telecomgerelateerde criminaliteit neemt al jaren toe. Een overval op een transporteur van gsm's in oktober 2010, onderzocht door de bovenregionale recherche Midden Nederland (BR-MN) waarbij enkele duizenden nieuwe gsm's werden buitgemaakt, is de directe aanleiding geweest voor de afdeling Tegenhouden van de divisie recherche van de politie Utrecht om dit fenomeen nader te onderzoeken. Centraal staat hierbij de vraag:

"Waarom wordt van gestolen en/of vermiste GSM's het i-mei nummer niet geblokkeerd, zodat het toestel onbruikbaar wordt en daarmee zijn waarde verliest als crimineel object?"

Doel

De betrokken partijen in de telecombranche worden ingelicht en bewust gemaakt van de ernst en omvang van 'telecomgerelateerde' criminaliteit. Daarmee worden partijen buiten de strafrechtketen aangespoord om hun verantwoordelijkheid te nemen en maatregelen te treffen waardoor diefstal en verhandeling van GSM's niet langer lonend zijn. Het uiteindelijke doel is om een spiraal van diefstal, overval, ramkraak, geweld en heling te doorbreken.

¹ In de politiesystemen is een diefstal alleen te herleiden als het i-meinummer wordt geregistreerd in de aangifte.

² Cijfermatige onderbouwing (pag.3)

Aan de betrokken partijen wordt kenbaar gemaakt dat zij met de huidige werkvorm cq. procedure deze vorm van criminaliteit mogelijk maken en in stand houden. De verdrievoudiging van de telecomgerelateerde criminaliteit in Nederland in de periode van 2004 tot 2010 maakt de enorme potentie in deze markt duidelijk en toont daarmee meteen aan dat een strafrechtelijke aanpak alleen het genoemde probleem onvoldoende zal kunnen terugdringen of stoppen.

Gesignaleerde knelpunten

Wel sim-blocking; geen i-mei blocking

Bij de Nederlandse netwerkproviders worden jaarlijks naar schatting tussen de 600.000 en 800.000 telefoons gemeld als vermist of gestolen. Klanten verzoeken providers om hun simkaart te blokkeren. Klanten doen dit om bij vermissing of diefstal van hun GSM te voorkomen dat 'anderen' op hun kosten kunnen bellen. Dit zijn schattingen vanuit de branche, waarbij wordt aangetekend dat dit minimale aantallen betreft.³

Op het moment van constatering van vermissing of diefstal van een GSM is het mogelijk om, via de betrokken provider, de simkaart in de betreffende telefoon te laten blokkeren. De telefoon zelf wordt hiermee niet onbruikbaar gemaakt, want het vervangen van de simkaart door een ander exemplaar maakt dat de telefoon weer werkt. Ook een eventueel ingestelde pincode-2 beveiliging is na het downloaden van de juiste 'illegale' software eenvoudig te kraken.

Het blokkeren van een vermiste of gestolen GSM op basis van het in de telefoon aanwezige serienummer, het zogenaamde Imei-nummer, is een veel effectiever middel om de betreffende telefoon onbruikbaar te maken.¹ Dit middel wordt in Nederland, in tegenstelling tot diverse andere Europese landen, door de Nederlandse netwerkproviders niet toegepast, ondanks pogingen die in het verleden daartoe zijn ondernomen door het ministerie van Justitie (2004) en Binnenlandse Zaken (2009).²

Door te komen tot een actieve en collectieve registratie van elke vermiste of gestolen GSM in een centrale database en het daarop blokkeren van de desbetreffende Imei-nummers van deze telefoons, op alle netwerken in ons land, kan de omvang van 'telecomgerelateerde' criminaliteit sterk dalen.

Maatschappelijke relevantie / ernst van de zaak

Net zoals banken hebben telecombedrijven en netwerkproviders een maatschappelijk onmisbare functie in onze maatschappij gekregen. We kunnen niet meer zonder mobiele communicatie. Daarmee is telecommunicatie en specifiek de GSM/smartphone een gewild object geworden voor criminaliteit. Telecombedrijven en netwerkproviders krijgen daarmee een specifieke plaats in onze maatschappij, maar daarmee ook een extra verantwoordelijkheid mbt bescherming van deze maatschappij.

1. zie bijlage 1: technische achtergronden

2. zie bijlage 2: geschiedenis 2004 en 2009

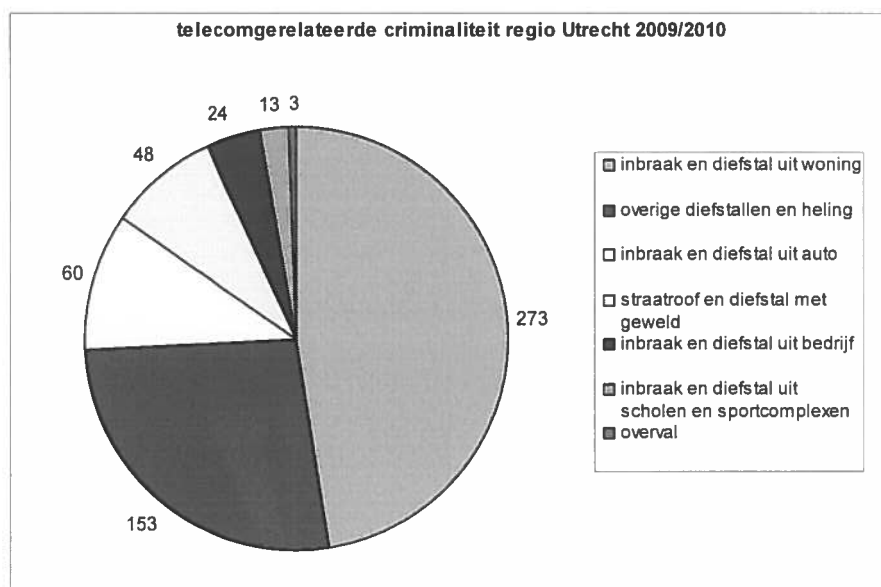
³ Er zijn naast de grote netwerkproviders als [redacted] nog zo'n circa 250 'virtuele' providers, waarvan het aantal vervangingen van simkaarten niet goed is te achterhalen.

Het gaat hierbij niet alleen om de financiële schade die door klanten van telecomproviders wordt geleden, maar juist ook om het geweld dat bij telecom gerelateerde criminaliteit wordt toegepast. Uit rechteonderzoek is gebleken dat ernstige bedreigingen en fors geweld niet worden geschuwd om een GSM/smartphone te bemachtigen. Het is daarom van groot maatschappelijk belang dat het permanent onbruikbaar maken van telefoontoestellen mogelijk wordt. Daarbij is participatie van telecomproviders als 'partners in crime prevention' voor het actief benutten van hun technische mogelijkheden' onontbeerlijk.

De maatschappelijke impact is aanzienlijk omdat iedere burger met een mobiele telefoon een potentieel slachtoffer is voor (straat)beroving en het daarmee gepaard gaande geweld.

Verder worden transporteurs, winkels en ook verzekeringsmaatschappijen geconfronteerd met een aanzienlijke schadelast en gaat criminaliteit in deze branche regelmatig hand in hand met fors geweld dat daders toepassen om hun slag te slaan.

geen werkende telefoon na verlies of diefstal = geen woning- of autoinbraak vanwege een telefoon = geen overval of ramkraak op telecomwinkels en telecomtransporteurs = geen gestolen ram- of vluchtauto = geen geweld = geen straatroof = geen afzetmarkt = geen heling = geen inzet politiecapaciteit = geen maatschappelijke schade = geen aangifte

Onderbouwing

Proefneming

Door de BR-MN werd medio 2010 onderzoek gedaan naar een overval op een transporteur van elektronica, waarbij enkele duizenden gloednieuwe GSM's werden buitgemaakt, die nog niet voorzien waren van een Sim-kaart. De Imei-nummers van deze GSM's waren bekend. In een later stadium van het onderzoek werden van 48 willekeurig geselecteerde toestellen uit deze gestolen partij de telecomgegevens op Imei-nummer bevroegd. Hieruit bleek dat alle 48 GSM's inmiddels op het Nederlandse telecomnetwerk actief waren. Nader onderzoek naar deze 48 toestellen leidde naar zowel bonafide- als malafide aanbieders van (goedkope) GSM's, via welke de toestellen in het maatschappelijke verkeer waren gebracht.

Uit dit onderzoek is duidelijk geworden dat gestolen GSM's niet, zoals veelal werd gedacht, verdwijnen naar gebieden ver buiten ons land, maar dat de afzet gewoon in Nederland plaats vindt. Duidelijk is dat oplossingen voor dit probleem primair gevonden dienen te worden binnen onze landsgrenzen.

I-mei blocking

Het is technisch mogelijk, zelfs redelijk eenvoudig, om een telefoon via het IMEI nummer te blokkeren, zodat er met dat toestel niet meer gebeld kan worden. Als een gestolen GSM niet meer gebruikt kan worden, wat heb je er dan nog aan? Met andere woorden; dit zou de oplossing kunnen zijn voor een grote groep van "telecomgerelateerde" misdrijven. Dat voor de blokkerende instantie hieraan kosten zijn verbonden is evident.

Door Franse-, Engelse- en Belgische telecombedrijven wordt al wel de mogelijkheid geboden om GSM's op Iimei-nummer te blokkeren⁴. Om er voor te zorgen dat geblokkeerde GSM's ook niet op netwerken van andere Europese netwerkproviders in gebruik kunnen worden genomen is een centrale Europese database opgericht (CEIR) die beheerd wordt in Ierland en waarbij providers kunnen aansluiten.⁵ De infrastructuur is in Europees verband dus al voorhanden en de vraag blijft daarom: "waarom wordt door Nederlandse providers tot op heden hieraan niet meegewerkt?"

In 2004 zijn vanuit de ministeries van Justitie en BZK pogingen ondernomen om te komen tot sluitende afspraken hierover met de telecombranche. Argumenten van financiële, economische en praktische aard werden door de providers gepresenteerd.⁶ Inmiddels is de technische infrastructuur ontwikkeld en succesvol gebleken in verschillende Europese landen.

[Redacted text block]

Verzekeringen

Grotere partijen GSM's die worden buitgemaakt bij ramkraken en/of overvallen zijn in bijna alle gevallen verzekerd. Ook zijn particuliere bezitters van GSM's in een aantal gevallen verzekerd tegen diefstal van hun toestel of is het toestel zelf verzekerd. Op het moment dat geleden schade door verzekeraars is uitgekeerd, zijn de toestellen eigendom geworden van de verzekeraar.

[Redacted text block]

4. zie bijlage 3: situatie Groot-Brittannië en België
5. zie bijlage 2: centrale Europese database (CEIR)
6. zie bijlage 4: in het verleden aangevoerde branche bezwaren en weerlegging daarvan
7. zie bijlage 5: strafrechtelijke aspecten
8. zie bijlage 6: overige juridische aspecten

Relaties met andere bestuurlijke dossiers

Onbekend

Conclusie

Sinds 2004 is er een enorme toename van "telefoongerelateerde" criminaliteit. De maatschappelijke impact van deze gewelddadige vormen van criminaliteit is groot. De technische mogelijkheden voor netwerkproviders om naast het blokkeren van de sim-kaart ook het i-mei nummer te blokkeren zijn aanwezig. De technische infrastructuur in Europees verband is beschikbaar en wordt door andere landen succesvol toegepast.

Het is noodzakelijk dat Nederlandse netwerkproviders collectief en actief i-mei nummers gaan blokkeren.

Zo nodig dient een wettelijk instrumentarium te worden gecreëerd om deze situatie te bereiken.

Advies

[Redacted content]

Bijlagen

1. Technische achtergrondinformatie (pag. 1 – 3)
2. Centrale Europese database (CEIR) (pag. 4)
3. Situatie Groot-Brittannië en België (pag. 5 – 6)
4. Geschiedenis 2004 en 2009 (pag. 7 – 8)
5. Strafrechtelijke aspecten (pag. 9)
6. Juridische aspecten (pag 10)